

ORTADOĞU VAKFI

Ortadoğu Ülke Seminerleri

**LÜBNAN SEMİNERLERİ
RAPORU**

ORTADOĞU
VAKFI
MIDDLE EAST FOUNDATION
وقف الشرق الأوسط

TAKDİM

Ortadoğu Vakfı, Ortadoğu'ya karşı var olan yanlış ve eksik yargıların önüne geçerek Türkiye ile bölge ülkeleri arasındaki toplumsal hareketliliğin ve işbirliğinin başta akademide olmak üzere çeşitli alanlarda artırılmasına yönelik çalışmalar yapmaktadır. Türkiye'nin son yıllarda bölge ülkeleriyle ilişkilerini daha da geliştirmesi Ortadoğu Vakfı'nın bir sivil toplum kuruluşu olarak benimsediği vizyonun haklılığını kanıtlar niteliktedir.

Bu rapor, 2020 Eylül ayında Ortadoğu Vakfı'nın hayata geçirdiği "Ortadoğu Ülke Seminerleri" dizisinin ilkinin oluşturan Lübnan Seminerleri'nin değerlendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Bölgenin kozmopolit bir ülkesi olan Lübnan, siyasi, iktisadi ve toplumsal sorunlar nedeniyle tarihinin en zor dönemlerinden birini geçmektedir. Uzun yıllardır devam edegelen sorunların neden olduğu toplumsal rahatsızlıklar Ekim 2019'da ciddi toplumsal gösterilere neden olmuştur. Belirli aralıklarla 2020 yılına da sarkan gösteriler, bölgede dikkatlerin yeniden Lübnan'a dönmesine neden olmuştur.

Bu zorlukları ele almak amacıyla altı ana başlık altında ve alanında uzman akademisyenler tarafından çevrimiçi gerçekleştirilen Lübnan Seminerleri, katılımcılara Lübnan hakkında genel bir perspektif sunmak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Seminer Programı

Lübnan'ın Siyasal Yapısı

Dr. M. Hüseyin Mercan
Marmara Üniversitesi

3 Eylül 2020, 19.00-20.00

Lübnan'ın Etnik ve Mezhepsel Yapısı

Zahide Tuba Kor
Ortaoğu Uzmanı

4 Eylül 2020, 19.00-20.00

Lübnan'ın Ekonomisi

Dr. Taha Eğri
Kırklareli Üniversitesi

5 Eylül 2020, 19.00-20.00

Bölgesel Güçlerin Lübnan Politikası

Dr. Abdülgani Bozkurt
Recep Tayyip Erdoğan
Üniversitesi

6 Eylül 2020, 19.00-20.00

Küresel Güçlerin Lübnan Politikası

Prof. Dr. Mesut Özcan
Ankara Sosyal Bilimler
Üniversitesi

7 Eylül 2020, 19.00-20.00

Lübnan Diasporası

Furkan Güldemir
Beyrut Amerikan Üniversitesi

8 Eylül 2020, 19.00-20.00

Lübnan'ın Siyasal Yapısı

Dr. Muhammed Hüseyin MERCAN

Ortadoğu Vakfı, "Ortadoğu Seminerleri" dizisinin Eylül ayındaki "Lübnan Seminerleri" etkinliğinde ilk olarak Marmara Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden Dr. Muhammed Hüseyin Mercan'ı ağırladı.

Lübnan'ın siyasi yapısını 1932 yılında yapılan nüfus sayımını ele alarak inceleyen Muhammed Hüseyin Mercan, Marunileri daha baskın şekilde gösterme kaygısının Fransa'nın bir önceliği olduğunu ifade ederek seminere başlamıştır.

Fransızların yönetimi altında gerçekleşmiş olan nüfus sayımı 5 Ekim 1932'de resmi gazetede yayımlanarak resmiyet kazanmıştır. Mercan, bu sayımın Lübnan'daki siyaseti şekillendiren temel statüko haline getirildiğini ifade etmiştir. Bu sayım ile Lübnan'da bir toplumsal ve siyasal yapı oluşturulmaya çalışılmıştır. 1943 yılı Lübnan siyasal sistemi için önemli bir dönüm noktası olmuştur. Sünni ve Maruni elit yönetici ailelerinin bir araya gelerek sağlamış olduğu göreceli mutabakat bugünkü Lübnan siyasal sisteminin en önemli sütunlarından

Dr. M. Hüseyin MERCAN

Marmara Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü

M. Hüseyin Mercan, 2008 yılında Marmara Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde mezun oldu. Yüksek lisansını Yıldız Teknik Üniversitesi'nde "Suriye Dış Politikası ve Ulusal Çıkar: 1990- 2010" başlıklı teziyle 2011 yılında bitirdi. 2017 yılında İstanbul Üniversitesi'nde "İslami Hareketin Kurumsallaşma Sorunu Işığında Müslüman Kardeşler Teşkilatı" başlıklı teziyle doktorasını tamamlamıştır. Mercan, şu an Marmara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde doktor öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Çalışma alanları arasında Ortadoğu siyaseti ve İslami hareketler bulunmaktadır.

1943 yılı Lübnan siyasal sistemi için önemli bir dönüm noktası olmuştur. Sünni ve Maruni elit yönetici ailelerinin bir araya gelerek sağlamış olduğu göreceli mutabakat bugünkü Lübnan siyasal sisteminin en önemli sütunlarından bir tanesi olmuştur.

bir tanesi olmuştur. Buradaki en temel husus 1932 nüfus sayımını baz alarak nüfus merkezli bir siyasal sistemin tesis edilmesidir. Buna göre nüfus sayımındaki ağırlıklarına göre Maruniler cumhurbaşkalığı, Sünniler başbakanlığı ve Şiiler ise meclis başkanlığı statüsüne sahip olmuştur. Parlamentodaki sandalye dağılımı 6 Hristiyan'a karşı 5 Müslüman şeklinde düzenlenmiştir. Bu yönüyle çok geniş kapsamlı bir mutakabat olmasa da en azından oydaşmacı bir demokratik sistemin kurulması noktasında ilk adımlar atılmıştır. 1975 Lübnan İç Savaşı'na kadar bu sistem kendi içerisinde devam etmiş ve büyük oranda da Lübnan'a

diğer bölge ülkerine nazaran istikrarlı bir demokrasi görünümü sağlamıştır.

Lübnan, 1967 yılındaki Altı Gün Savaşları'ndan sonra Filistin'den göç eden mültecilerin önemli uğrak yerlerinden bir tanesidir. Mercan, Filistin Kurtuluş Örgütü'nün Ürdün'den ayrılarak Lübnan'a gelmesinin siyasal sistemin nüfus denklemi üzerine kurulduğu Lübnan'da nüfus denklemin de ciddi manada değişikliğe neden olduğunun ifade etmiştir. Bu değişim 1932 statükosunun tamamen yıkılmasına, özellikle Marunilerin siyasal sistem içinde bir varlık sorunuyla karşı karşıya kalmalarına neden olmuştur.

1975 yılında başlayıp 1989 yılında Taif Antlaşması ile biten iç savaş Lübnan siyasal sistemini ciddi derecede etkilemiştir. Mercan, 1943 yılında yapılan mutabakatın Lübnan'da artan Müslüman nüfus ve 1975'ten itibaren Lübnan'ın dış nüfuza açık hale gelmesi nedenleriyle sürdürülemediğini belirtmiştir.

İç savaşla birlikte Lübnan'da siyasal alanda boşluk yaşanmıştır. Bu boşluktan yararlanan İsrail 1982'de Lübnan'ın güneyini işgal etmiştir. Suriye'nin

Lübnan'daki askeri varlığı ciddi boyutlara ulaştırmıştır. Kurulmasından sonraki yıllarda Lübnan siyasetine yön verecek olan İran destekli Hizbullah kurulmuştur. 1980'den sonra Lübnan siyasetinde yaşanan bu gelişmeler bölgesel güçlerin Lübnan'da ne kadar etkili olduklarını göstermektedir.

Mercan, Taif Antlaşması ile Lübnan'da istikrar, kalkınma ve yeniden inşa sürecine kapı aralandığını, ancak antlaşmadaki bazı maddelerin Lübnan'da bugün karşılaşılan temel siyasal sorunların oluşmasına neden olduğunun altını çizmiştir. Antlaşma ile birlikte bütün silahlı grupların silahtan arındırılması kararı alınırken Hizbullah'ın bundan istisna tutulması 1990'larda ve 2000'lerde Hizbullah'ın Lübnan'ın en önemli siyasal gücü haline gelmesine neden olmuştur. 1989'da Lübnan'da statükoyu değiştiren en önemli karar 1943 Ulusal Pakt'ında alınan 6'ya 5 oranının değiştirilerek Müslümanlar ve Hristiyanlar'ın eşit şekilde parlamentoda temsil edilmesi olmuştur.

Taif Antlaşması'nda Suriye'nin oynadığı role dikkat çeken Dr. Mercan,

Suriye'nin Antlaşma sürecinden sonra Lübnan'da siyasal sistemi domine ettiğini, neredeyse kimin cumhurbaşkanı seçileceğine karar verebilecek güce ulaştığını ifade etmiştir.

Taif Antlaşması'ndan sonra Başbakan olan Refik Hariri, kurmuş olduğu dengeli siyaset ve başlatmış olduğu ekonomik kalkınma hamlesiyle Lübnan'ı Ortadoğu siyasetinde aktif hale getirmiştir. Hariri'nin 2005 yılında suikast sonucu öldürülmesinden sonra İran destekli Hizbullah'ın 2006 yılında İsrail'e karşı almış olduğu görece zafer Hizbullah'ı ve doğal olarak Şiileri Lübnan siyasetinde daha etkin hale getirmiştir.

“

Taif Antlaşması'ndan sonra Başbakan olan Refik Hariri, kurmuş olduğu dengeli siyaset ve başlatmış olduğu ekonomik kalkınma hamlesiyle Lübnan'ı Ortadoğu siyasetinde aktif hale getirmiştir.

”

Lübnan'ın temel sorununun ulus devlet veya ulusal kimlik inşası etrafında şekillendiğini ifade eden Mercan, bu kimlik inşasının yakın zamanda da mümkün olamayacağını üç nedenle açıklamıştır. Bunlar, dini grupların birbirlerine varlık alanı tanınmayacağı noktasında bir düşünceye sahip olmaları, bölgesel ve küresel güçlerin farklı politikaları ve uluslararası toplumun Lübnan'da yeni bir statükonun inşasına dair bir adım atmamasıdır. Mercan, Lübnan siyasetinin kırılgan ve istikrarsız yapısının her daim çatışmaya ve savaşa neden olabileceğini bu nedenlerle ifade ederek semineri bitirmiştir.

Lübnan'ın Etnik Ve Mezhepsel Yapısı

Zahide Tuba KOR

Ortadoğu Vakfı, "Ortadoğu Seminerleri" dizisinin Eylül ayındaki "Lübnan Seminerleri" etkinliğinde ikinci olarak Ortadoğu uzmanı Zahide Tuba Kor'u ağırladı.

Lübnan tarih boyunca istenmeyen dini grupların bir sığınağı olmuş ve birbirinden farklı on sekiz etnik grup ve mezhebe ev sahipliği yapmıştır. Zahide Tuba Kor, bu grupların birbirinden farklı beklentilere, ideallere ve çıkarlara sahip olduğunu ve bu durumun da Lübnan'da sık sık gerginliklere yol açtığını belirterek seminere başlamıştır.

Küresel ve bölgesel güçler, bölgede tutunmak ve güç kazanmak için bu etnik ve mezhepsel farklılıkları bir strateji olarak kullanmışlardır. Lübnan'daki bu parçalı yapıdan dolayı hiçbir grup tek başına hakimiyeti sağlayacak güce sahip olamamıştır. Bu sebeplerden dolayı Lübnan'ın iç ve dış politikası da son derece karmaşık bir yapıya sahip olmuştur.

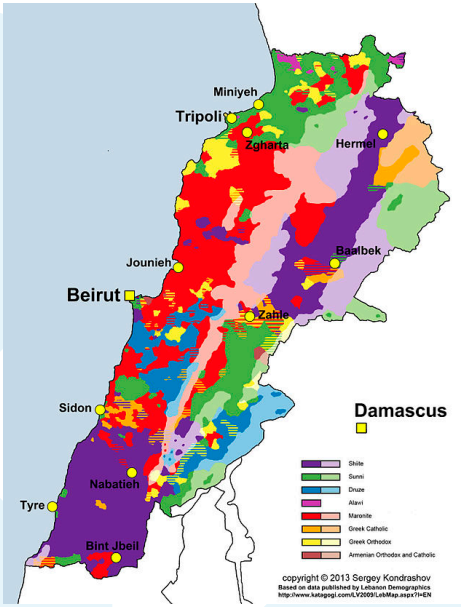
Birleşmiş Milletler'in verilerine göre Lübnan'ın nüfusu 6.5 milyon civarındadır. Nüfusun %60'ını

Zahide Tuba KOR

Ortadoğu Uzmanı

Zahide Tuba Kor, 2003 yılında Marmara Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek lisansını 2007 yılında Marmara Üniversitesi'nde Türkiye-Suriye ilişkileri üzerine yazmış olduğu tez ile bitirdi. 2004-2010 yılları arasında Anlayış Dergisi'nde yazar ve editör olarak çalıştı. 2010-2014 yılları arasında Bilim ve Sanat Vakfı Küresel Araştırmalar Merkezi'nde koordinatör yardımcılığı görevini yürüttü. Halihazırda İngilizce ve Arapça makaleler tercüme etmektedir. Kor, şu an çeşitli STK'larda Ortadoğu ile ilgili seminerler vermektedir. Çalışma alanı arasında Ortadoğu Siyaseti ve İslami hareketler bulunmaktadır.

Müslümanlar, %40'ını ise Hristiyanlar oluşturmaktadır. Lübnan'da düzenli bir nüfus sayımı yapılamadığı için nüfus ile ilgili verilere kesin gözle bakılmamaktadır. Zahide Tuba Kor, bunun nedeni Lübnan'ın dünyanın en siyasallaşmış bölgelerinden biri olması ve her etnik grubun nüfus içinde kendi oranını fazla göstermek istemesi olarak ifade etmiştir.

Lübnan, coğrafi bakımdan Akdenize kıyısı olması sebebiyle dışarıya açık, ve dağlarla çevrili bir ülkedir. Bu dağlık alanlar azınlık grupların ve örgütlerin sıklıkla sığındığı yerler olmuştur.

Lübnan'da etnik ve dini gruplar iç savaşın sonrasına belirli merkezlerde toplanmışlardır.

Kor, Lübnan'daki mevcut etnik ve mezhebi grupları altı başlık altında açıklamıştır. Sünniler, Lübnan içinde dağılmış durumdadır. Özellikle başkent Beyrut'un doğusunda ve Trablus'ta yoğunlaşmışlardır.

“

Lübnan tarih boyunca istenmeyen dini grupların bir sığınağı olmuş ve birbirinden farklı on sekiz etnik grup ve mezhebe ev sahipliği yapmıştır.

”

Şiiler, Lübnan'ın güneyinde ve özellikle Beka bölgesinde yaşamaktadırlar. Lübnan'da en dezavantajlı ve dışlanmış grup olan Şiiler Lübnan'da tarım sektöründe çalışmaktadırlar. Kor, Lübnan'daki Şii gruplarının Hizbullah'ı onların makus talihini değiştirecek bir örgüt olarak gördüklerini ifade etmiştir.

Dışa kapalı bir cemaat olan Dürziler, geleneksel olarak dağlarda, dağların

çevresinde ve kırsal kesimlerde yaşamaktadırlar. Dürziler uzun yıllardır Lübnan siyasetinde kilit konumda olmuşlardır.

Batıyla çok yoğun ilişkileri olan Maruniler ise Beyrut'un doğusunda ve Lübnan'ın dağlık bölgelerinde yaşamaktadırlar. Maruniler, Lübnan'ın entelektüel bir toplum haline gelmesi için ülkenin Fransızlaşması gerektiğine inanan etnik gruptur. Fransızların Lübnan'da açmış olduğu üniversitelerde eğitim almış olan Maruniler, bu sayede dışarıya daha açık ve zenginleşmiş bir etnik grup olarak Lübnan'da bulunmaktadır.

“

Lübnan, coğrafi bakımdan Akdenize kıyısı olması sebebiyle dışarıya açık, ve dağlarla çevrili bir ülkedir. Bu dağlık alanlar azınlık grupların ve örgütlerin sıklıkla sığındığı yerler olmuştur.

”

Ortodoks ve Katolik Rumlar Lübnan'da kiliseleri ve dini faaliyetleri yürüten azınlık grubudur. Ayrıca Lübnan'da nüfus olarak az olmasına rağmen

toplumsal alanda etkili Ermeni nüfusu bulunmaktadır.

Kor, seminerde son olarak kimlik tartışmalarına değinmiştir. Lübnan'da Hristiyanlar genel olarak kendilerini Fenikelilerin devamı olarak görmüşlerdir. Bundan dolayı Arap kimliğini kabul etmemektedirler. Sünniler, Arap kimliğini kabul etmekle birlikte Lübnan'ın Suriye'ye bağlanmasını istemektedirler. Ayrıca Maruniler kendilerini Batının devamı olduklarını iddia etmektedirler.

Kor, Lübnan'da kimlik tartışmasının uzun yıllar boyunca hâkim olduğunu ve bu kimlik tartışmaları aynı zamanda siyasal alanda meşruiyet elde etmek için birer araç haline geldiğini ifade ederek semineri bitirmiştir.

Dr. Taha Eğri

Kırklareli Üniversitesi, İktisat
Bölümü

*Taha Eğri, 2008 yılında
Boğaziçi Üniversitesi İktisat
Bölümü'nden mezun oldu.
Yüksek lisansını İstanbul
Üniversitesi'nde "2000 Sonrası
Türk Tarım Politikalarının
Değişimi ve Bir Alan Çalışması:
Kırklareli Örneği" başlıklı tezi
ile 2011 yılında bitirmiştir.
2014-2016 tarihleri arasında
George Mason Üniversitesinde
misafir araştırmacı olarak
bulunmuştur. 2017 yılında
İstanbul Üniversitesi'nde "Arap
Ayaklanmalarının Ekonomi
Politikası ve Bir Demokrasiye
Geçiş Denemesi: Mısır Örneği"
başlıklı tezi ile doktorasını
tamamlamıştır. Eğri, şu an
Kırklareli Üniversitesi İktisat
Fakültesi'nde doktor öğretimi
üyyesi olarak çalışmaktadır.
Çalışma alanları arasında
kurumsal iktisat, Ortadoğu
ekonomileri, asker-ekonomi
ilişkisi ve İslam iktisadi
bulunmaktadır.*

Lübnan'ın Ekonomisi

Dr. Taha EĞRİ

Ortadoğu Vakfı, "Ortadoğu Seminerleri" dizisinin Eylül ayındaki "Lübnan Seminerleri" etkinliğinde üçüncü olarak Kırklareli Üniversitesi İktisat Bölümü'nden Dr. Taha Eğri'yi ağırladı.

Taha Eğri, Lübnan'ın mevcut ekonomik yapısının 1989 Taif Antlaşması ile ortaya çıktığını ve özellikle Hariri'nin başbakanlık yaptığı dönemde yerleşik hale geldiğini belirterek seminere başlamıştır.

Sabit dolar sistemine bağlı olan Lübnan'ın yıllık 80 milyar dolar gayri safi yurtiçi hasılası bulunmaktadır. Lübnan ekonomisinin %80'ini hizmet ve turizm sektörü oluşturmaktadır. Özellikle turizm sektörü Lübnan'ın temel gelir kaynağını oluşturmaktadır. Yabancı devletlerden alınan ekonomik destekler ve buna bağlı olarak gelişen borçlanmanın ekonomi üzerinde ciddi etkisi bulunmaktadır. Ayrıca Lübnan ekonomisinin neredeyse 1/4'ünü yurtdışından gelen işçi dövizleri oluşturmaktadır.

Eğri, ekonominin çeyrek kısmını oluşturan işçi dövizlerinin Lübnan diasporasından geldiği ve

ekonominin dış kaynağa bağımlı olduğu için daha kırılgan olduğunu ifade etmiştir.

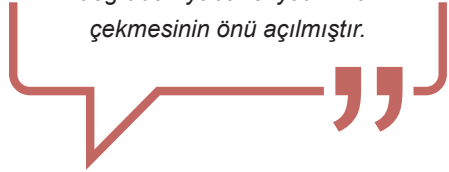
Başbakan Hariri ile başlayan liberal ekonomik politikalar, 2008 Avro Krizi'ne kadar Lübnan ekonomisine ciddi derecede pozitif ivme kazandırmıştır. Bunun sonucunda Lübnan'ın doğrudan yabancı yatırımlar çekmesinin önü açılmıştır. 2008 Avro Krizi ve devamında Arap Baharı'yla başlayan dönemde dışa bağımlı bir ekonomik yapısı olan Lübnan'ın dolar rezervleri ciddi derecede azalmıştır. Eğri, rezervlerindeki azalmanın yanlış hükümet politikalarıyla birleşmesiyle Lübnan'ın borç krizine girdiğini ve bu borç krizinin şu anda Lübnan'ın en büyük ekonomik sorunu olduğunu ifade etmiştir.

Borç krizinin oluşması Lübnan'daki siyasi yapıyla doğrudan ilişkilidir. Özellikle son yirmi yıl içinde artan kamu harcamalarının ekonomiye olan etkisi ciddi seviyelere ulaşmıştır. Bu sorun gelir dağılımı üzerine de etkisi olmuştur. Kamu harcamalarının artması dolar rezervlerindeki azalışla birlikte düşünüldüğünde ekonomik yapı ciddi

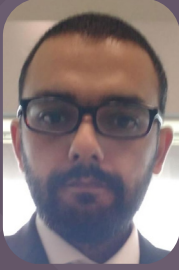
sorunlarla karşılaşmıştır. Eğri, döviz rezervlerinin azalmasıyla birlikte artık Lübnan ekonomisinde sabit kur sisteminin sürdürülemez hale geldiğini belirtmiştir.

Başbakan Hariri ile başlayan liberal ekonomik politikalar, 2008 Avro Krizi'ne kadar Lübnan ekonomisine ciddi derecede pozitif ivme kazandırmıştır. Bunun sonucunda Lübnan'ın doğrudan yabancı yatırımlar çekmesinin önü açılmıştır.

Beyrut Limanı'ndaki patlamanın ekonomiye maliyetinin yaklaşık 10-12 milyar dolar civarında olması Lübnan'ın ilerleyen süreçte ekonomik olarak ciddi sorunlarla karşılaşacağını göstermektedir. Eğri, Lübnan ekonomisinin iyileşebilmesi için en az 50 milyar dolara ihtiyacı olduğunu ifade ederek semineri bitirmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Abdülgani Bozkurt

Recep Tayyip Erdoğan
Üniversitesi, Uluslararası
İlişkiler Bölümü

Abdülgani Bozkurt, 2008 yılında Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek Lisansını Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde "Lübnan'ın Sosyal Yapısı, Siyasi Tarihi ve Hizbullah" başlıklı tezi ile 2010 yılında bitirmiştir. 2016 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde "Arap Bahar'ı Sürecinde Ürdün Rejiminin Ayakta Kalma Stratejileri: Çok Düzeyli Bir Analiz" başlıklı tezi ile doktorasını tamamlamıştır. Bozkurt şu an Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde doktor öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Çalışma alanları arasında İslami hareketler, Ortadoğu siyaseti, Lübnan ve Ürdün siyasal hayatı bulunmaktadır.

Bölgesel Güçlerin Lübnan Politikası

Dr. Abdülgani BOZKURT

Ortadoğu Vakfı, "Ortadoğu Seminerleri" dizisinin Eylül ayındaki "Lübnan Seminerleri" etkinliğinde Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden Dr. Abdülgani Bozkurt'u ağırladı.

Dr. Abdülgani Bozkurt, Lübnan'ın dış politikasının bütüncül biçimde değerlendirilemeyeceğini ancak bölgesel aktörlerin Lübnan politikası üzerinden bir takım çıkarımlar yapılabileceğini ifade ederek seminere başlamıştır.

Lübnan'da devlet kurumlarının gelişmemişliği, mezhepsel kota sisteminin varlığı ve zaimlik sisteminin toplumsal hayatta fazla yer tutması Lübnan'da milli kimliğin oluşmamasına ve devletin kurumsallaşamamasına neden olmuştur.

Bozkurt, Lübnan siyasetinde etkili olan başlıca ülkeleri Suriye, İran, Suudi Arabistan, İsrail ve Türkiye olarak sıralamıştır.

Suriye'nin Lübnan üzerindeki etkisi oldukça önemlidir. Suriye'nin Lübnan'ı kendi eyaleti olarak görmesine karşın uluslararası toplum karşısında bu

iddiasına uygun davranmamaktadır. İç savaş döneminde artan Suriye askeri varlığı savaş sonrasında Başbakan Hariri'nin suikast sonucu ölümüne kadar devam etmiştir. Hariri'nin ölümünden sonra Suriye'nin askeri varlığı ciddi derecede azaltmasına rağmen Lübnan üzerinde etkisi hâlâ devam etmektedir. Bozkurt, Suriye'nin denklemde olmadığı bir Lübnan'da barışın ve düzenin tesis edilemeyeceğini vurgulamıştır.

“

Lübnan'da devlet kurumlarının gelişmemiştir, mezhepsel kota sisteminin varlığı ve zaimlik sisteminin toplumsal hayatta fazla yer tutması Lübnan'da milli kimliğin oluşmamasına ve devletin kurumsallaşamamasına neden olmuştur.

”

Lübnan'ın İran için önemi ontolojik olarak İran'ın yaşadığı güvenlik problemlerine dayanmaktadır. Bu güvenlik probleminin temel kaynağını İsrail oluşturmaktadır. İran'ın doğal uzantısı olan Hizbullah'ın 1980'lerde kurulması ve giderek güçlenmesi, İran'ın Lübnan

üzerindeki etkisini de aynı oranda arttırmıştır.

“

Türkiye'nin uzun bir süre Lübnan'a ilgisiz kalması bölgedeki diğer devletlerin aksine Lübnan'da varlık gösterememesine neden olmuştur. Türkiye Lübnan'da etkinliğini arttırabilmek için Sünni partilerle ve gruplarla işbirliği içinde olmalıdır.

”

Suudi Arabistan, Başbakan Hariri üzerinden Taif Anlaşması sonrasında Lübnan'da etkinliğini arttırmıştır. Suudi Arabistan'ın Lübnan politikasındaki en önemli motivasyon kaynağı İran'ın Lübnan'da ve bölgedeki etkinliğinin dengelenmesidir. Suudi Arabistan'ın Lübnan'a yönelik politikasının çoğu Başbakan Hariri üzerinden şekillenmiştir. Hariri'nin suikast sonucu öldürülmesinden sonra Hariri'nin kurmuş olduğu partisi üzerinden devam etmiştir.

İsrail, Lübnan'da Dürziler ve Maruniler ile işbirliği yaparak Lübnan siyaseti üzerinde etkili olmaya çalışmıştır. İsrail, 1982 yılında Lübnan'ın güneyini işgal etmiş olmasına rağmen Lübnan siyaseti üzerinde ciddi bir etkinlik kuramamıştır.

Bozkurt, İsrail'in Lübnan'da zamanla etkinliğini kaybetmesine rağmen kendine yakın gruplarla işbirliği yaparak Lübnan'ı kaos ve kargaşaya sürüklemeye çalıştığını ifade etmiştir.

Türkiye'nin uzun bir süre Lübnan'a ilgisiz kalması bölgedeki diğer devletlerin aksine Lübnan'da varlık gösterememesine neden olmuştur. Türkiye Lübnan'da etkinliğini arttırmak için Sünni partilerle ve gruplarla işbirliği içinde olmalıdır. Bozkurt, Türkiye'nin Lübnan'daki Sünnilerin hassasiyetini gözetmek şartıyla "Lübnanlılık" kimliğine destek vermesi gerektiğini belirterek semineri bitirmiştir.

Küresel Güçlerin Lübnan Politikası

Prof. Dr. Mesut ÖZCAN

Ortadoğu Vakfı, “Ortadoğu Seminerleri” dizisinin Eylül ayındaki “Lübnan Seminerleri” etkinliğinde beşinci olarak Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü’nden Prof. Dr. Mesut Özcan’ı ağırladı.

Prof. Dr. Mesut Özcan, Lübnan siyasetinde etkili olan üç büyük küresel aktörün mevcut olduğunu ifade etmiştir. Bu aktörlerden Fransa’nın tarihsel olarak, Amerika Birleşik Devletleri(ABD) ve Rusya’nın da dünya siyasetindeki konumlarından dolayı Lübnan siyasetinde etkili olmuşlardır.

Fransa’nın Lübnan’daki askeri ve siyasi nüfuzu ABD ve Rusya ile mukayese edilebilecek seviyede olmamıştır. Ancak Fransa geçmişte bu bölgede etkili olmuş ve bir dönem bugünkü Lübnan ve Suriye’yi yönetmiştir. Fransa’nın Lübnan’a olan ilgisinin temel kaynağının Maruniler oluşturmaktadır. 1798’de Napolyon’un Mısır’ı işgal etmesiyle bu ilgi artmıştır. Fransız etkisi Lübnan’ın 1943’teki bağımsızlığa kadar sürmüştür. Lübnan’daki üst düzey siyasi kadroların Maruniler tarafından doldurulması

**Prof. Dr. Mesut
ÖZCAN**

Ankara Sosyal Bilimler
Üniversitesi, Uluslararası
İlişkiler Bölümü

Mesut Özcan, 2000 yılında Marmara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü’nden mezun olmuştur. Yüksek lisansını Marmara Üniversitesi’nde “Sınır Kavramı ve Ortadoğu’da Sınırlar: Irak Örneği” başlıklı tezi ile bitirmiştir. 2007 yılında Boğaziçi Üniversitesi’nde “Türkiye’nin ve Avrupa Birliği’nin Dış Politikalarının Uyumu: Ortadoğu Örneği” isimli teziyle doktorasını tamamlamıştır. Özcan, şu an Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü’nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Çalışma alanları arasında Türk dış politikası, Ortadoğu siyaseti ve bölgesel çalışmalar bulunmaktadır.

ABD, 1800'lü yıllardan itibaren misyonerlerlik faaliyetleri üzerinden Lübnan siyasetine nüfuz etmeye çalışmış olsa da bölgeye yönelik politikası büyük ölçüde Soğuk Savaş döneminde şekillenmiştir.

Fransa'nın da Marunilerin koruyucusu olarak bölge siyasetine dâhil olmasına neden olmuştur. Lübnan'ın elit ve eğitilmiş kesimini oluşturan Marunilerin son otuz yıl içinde yurtdışına yoğun bir şekilde göç etmesiyle Fransa'nın etkinliği zayıflamaya başlamıştır.

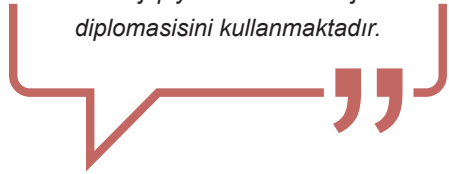
ABD, 1800'lü yıllardan itibaren misyonerlerlik faaliyetleri üzerinden Lübnan siyasetine nüfuz etmeye çalışmış olsa da bölgeye yönelik politikası büyük ölçüde Soğuk Savaş döneminde şekillenmiştir. ABD, 1957 yılında "Eisenhower Doktrini" ile bölgede herhangi bir ülkenin Sovyet nüfuzu altına girmemesini ve İsrail'in bölgede güvenliğini sağlamak amacıyla Lübnan'da etkili olmaya başlamıştır. Soğuk Savaş sonrasında İran'ın

bölgede dengelenmesi ABD'nin temel öncelikli politikası olmuştur. ABD'nin son yıllarda temel amacı ekonomik ve diplomatik yollarda İran'ı ve Hizbullah'ı Lübnan'da ve bölgede dengelemek olmuştur.

Rusya, 1800'lü yıllardan itibaren Lübnan'ın etnik yapısını kullanarak Lübnan'da etkili olmaya çalışmış olsa da esas olarak Soğuk Savaş döneminde Lübnan'da etkili olmaya başlamıştır. Özcan, Rusya'nın Soğuk Savaş sonrasında Lübnan'daki etkinliğini iki temel araçla arttırmaya çalıştığını ifade etmiştir. Bu iki temel araç enerji ve silah diplomasisidir.

Rusya'nın Doğu Akdeniz'deki temel amacı, Avrupa'nın doğalgaz piyasasını etkileyebilecek alternatif gelişmeleri yakından takip etmektedir. Rusya, bu sebeple Akdeniz'de daimi olarak bulunabilmek için enerji piyasasını ve enerji diplomasisini kullanmaktadır.

Doğu Akdeniz'de bulunan doğalgaz rezervleri Rusya için büyük önem arz etmektedir. Rusya'nın Doğu Akdeniz'deki temel amacı, Avrupa'nın doğalgaz piyasasını etkileyebilecek alternatif gelişmeleri yakından takip etmektedir. Rusya, bu sebeple Akdeniz'de daimi olarak bulunabilmek için enerji piyasasını ve enerji diplomasisini kullanmaktadır.

Rusya, Lübnan ve bölgede enerji diplomasisi üzerinden istediğini alamasa da silah diplomasisi ile Fransa'nın ve ABD'nin askeri güçlerini dengelemek istemektedir. Özcan, Rusya'nın Lübnan'da nüfuzunu devam ettirmek için askeri ve diplomatik unsurları kullanmaya devam ettiğini belirterek semineri bitirmiştir.

Furkan GÜLDEMİR

Beyrut Amerikan Üniversitesi

Furkan Güldemir, 2013 yılında Okan Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu. 2015-2018 yılları arasında Anadolu Ajansı Beyrut muhabirliği görevini yürüttü. Beyrut Amerikan Üniversitesi'nde yüksek lisans eğitimine devam etmektedir. Özdemir, şu an "Defensehere" Şirketi'nde haber editörü olarak çalışmaktadır. Çalışma alanları arasında Ortadoğu çalışmaları ve Lübnan siyaseti bulunmaktadır.

Lübnan Diasporası

Furkan GÜLDEMİR

Ortadoğu Vakfı, "Ortadoğu Seminerleri" dizisinin Eylül ayındaki "Lübnan Seminerleri" etkinliğinde son olarak Beyrut Amerikan Üniversitesi'nden Furkan Güldemir'i ağırladı.

Diaspora kavramını tanımlayarak seminere başlayan Furkan Güldemir, Lübnan'dan yurtdışına gerçekleşen üç göç dalgası üzerinden Lübnan diasporasını açıklamıştır.

Lübnan dışına ilk göç dalgası temelde ekonomik sebeplerden dolayı 19. yy. sonlarında Osmanlı Lübnanı'ndan Amerika Kıtası'na gerçekleşmiştir. Bu ilk göç dalgasının büyük kısmını Lübnan'daki Hristiyan ve Dürziler oluşturmaktadır. Amerika kıtasına göç eden Lübnanlılar gittikleri ülkelerde tamamen asimile olmuşlardır. Buldukları ülkelerde ticaretin yanı sıra siyasette de başarılı olmuşlardır. Birçok Latin Amerika ülkesinde Arap ve Lübnan kökenli kişiler devlet yönetiminde etkili konumlar elde etmişlerdir. Güldemir, bu ilk dalga Lübnanlıların Lübnan ve Arap kimliğiyle bağlarının sınırlı olduğunu vurgulamıştır. Bugün Latin Amerika'da 10-15 milyon

civarında Lübnanlı bulunmaktadır. Lübnan nüfusunun 6 milyon civarında olduğu düşünüldüğünde bu rakam dikkat çekicidir.

“

Lübnan dışına ilk göç dalgası temelde ekonomik sebeplerden dolayı 19. yy. sonlarında Osmanlı Lübnanı'ndan Amerika Kitası'na gerçekleşmiştir.

”

İkinci göç dalgası 1950li yıllarda gerçekleşmiştir. Bu göç dalgası Güney Lübnan'dan Batı Afrika'ya doğru gerçekleşmiş olan göç dalgasıdır. Bu göç dalgasını Lübnan'daki Şii gruplar oluşturmaktadır. Bu göçün nedeni Lübnan'daki Şiilerin ekonomik ve siyasi olarak baskı altında kalmalarıdır. Buradaki önemli husus Batı Afrika'ya göç eden Lübnanlıların Amerika kıtasındaki göç eden ilk dalga Lübnanlıların aksine Lübnanlı ve Şii kimliklerini korumalarıdır.

Güldemir, Batı Afrika'ya göç eden bu grupların asimile olmadıklarını, gittikleri ülkelere entegre olduklarını ve

buldukları toplumun önemli figürleri olmayı da başardıklarını vurgulamıştır. Batı Afrika'ya göç eden ve buldukları ülkelerde zenginleşen Lübnanlılar kendilerini anavatandaki Lübnanlılardan daha üstün görmektedirler. Kendilerini üstün görmelerinin nedenleri arasında buldukları ülkelerde ekonomik olarak zenginleşmeleri ve hızlı şekilde statü kazanmaları bulunmaktadır.

“

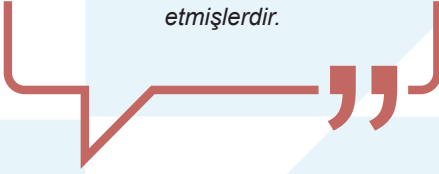
İkinci göç dalgası 1950li yıllarda gerçekleşmiştir. Bu göç dalgası Güney Lübnan'dan Batı Afrika'ya doğru gerçekleşmiş olan göç dalgasıdır.

”

Üçüncü göç dalgası 1975'teki Lübnan İç Savaşı'nın hemen ardından başlamıştır. İç savaşın sonunda ekonomik, sosyal ve siyasal olarak ciddi zorluklarla karşılaşmış olan Lübnanlıların bir kısmı Körfez ülkelerine diğer kısmı da Avrupa'ya göç etmişlerdir. Üçüncü dalgayı oluşturan Lübnanlılar buldukları ülkelerde çok çeşitli iş sektörlerinde başarılı olmuşlardır.

Üçüncü göç dalgası 1975'teki Lübnan İç Savaşı'nın hemen ardından başlamıştır. İç savaşın sonunda ekonomik, sosyal ve siyasal olarak ciddi zorluklarla karşılaşmış olan Lübnanlıların bir kısmı Körfez ülkelerine diğer kısmı da Avrupa'ya göç etmişlerdir.

Güldemir, Lübnanlıların diasporada başarılı olmalarının sebepleri arasında eğitime verdikleri önem ve geleceklerini yurtdışında görmelerini göstermiştir. Amerika kıtasındaki Lübnanlıların anavatan ile bağlarının zayıf olduğunu ifade eden Güldemir, Körfez'deki ve Batı Afrika'daki Lübnanlıların anavatanına ciddi derecede katkıları olduğunu belirterek semineri bitirmiştir.

